

*Погорелов Артем Владиславович,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Кривицький Юрій Віталійович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЯК ФАКТОР ПРАВОВОГО ПРОГРЕСУ

У сучасних демократичних державах існують органи забезпечення внутрішнього порядку, й одним з яких є орган виконавчої гілки влади, а саме – поліція, яка у свою чергу являється центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Актуальним завданням для України на шляху її становлення та розвитку як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави є реформування правоохоронних органів.

Верховна Рада України 2 липня 2015 р. ухвалила Закон України «Про Національну поліцію» № 580-VIII, який визначає правові основи організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських. П'ятий Президент України П.О. Порошенко підписав відповідний Закон 4 серпня. Закон визначає Національну поліцію як орган виконавчої влади, який буде служити суспільству та призначений для охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання громадського порядку та громадської безпеки. Плюс цього Закону в тому, що в ньому чітко прописані всі поліцейські заходи, які безпосередньо можуть стосуватися кожного з нас. І не на рівні інструкцій, як було раніше, а на рівні закону. Чітко зазначено, коли можна здійснювати перевірку документів, коли і в якому порядку можна здійснювати перевірку і огляд речей громадянина, коли можна зупинити транспортний засіб, коли можна проникати в житло. Також у Законі чітко виписано порядок застосування всіх примусових заходів стосовно громадян. Це і гумові кийки, і фізична сила, і слезоточиві гранати. Це суттєвий крок уперед, бо закон чітко регламентує підстави та порядок застосування всіх цих заходів відносно громадянина [1, с. 54].

У здійсненні своєї діяльності поліція керується Конституцією України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України, актами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, а також виданими відповідно до них наказами Міністерства внутрішніх справ України, іншими нормативно-правовими актами.

У виконанні своїх службових обов'язків органи поліції опираються на вирішення таких завдань з надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави;
- 3) протидії злочинності;

4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

На сучасному етапі розвитку органів поліції стало актуальне питання запровадження стратегій сталого розвитку. Однією з необхідних умов запровадження в Україні європейських стандартів життя визначено вектор безпеки, за яким повинні бути вироблені належні гарантії держави, бізнесу і громадян, досягти чого можливо шляхом реформування всієї правоохоронної системи. Під час такого реформування особлива увага має приділятися уточненню завдань і функцій правоохоронних і судових органів, корегуванню форм і методів їх роботи, оптимізації кола їх повноважень, виробленню нових критеріїв оцінювання ефективності їх діяльності, оновленню підходів до охорони та захисту прав громадян, інтересів суспільства й держави від протиправних посягань.

Звертаючи увагу на загальний негативний досвід дореформених правоохоронних органів міліції незалежної України (1991–2015 рр.) можна зробити висновок, що система забезпечення порядку в країні була у своєрідному правовому занепаді й потребувала трансформації.

Роблячи висновок з вищевикладеного логічно буде стверджувати, що міліція є рудиментом радянської епохи й означає «озброєне народне ополчення». Натомість поліція – це професійний державний орган, покликаний забезпечити правопорядок, уникаючи каральних функцій.

Саме тому, экс-міністр МВС України А.Б. Аваков ухвалив рішення від щодо створення центрального органу виконавчої влади – Національної поліції, яка підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. Реформа Національної поліції України стала комплексним проектом національного масштабу, в якому вперше поєдналися тверда політична воля, нова професійна команда, нове законодавство, повноцінна підтримка міжнародних партнерів і рішуче прагнення населення до реальних змін. Зазначається, що діяльність Національної поліції здійснюється в тісному співробітництві та взаємодії з населенням, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства на принципах партнерства і спрямована на вирішення їхніх потреб.

Щодня поліцейський вирішує складні професійні завдання, розв'язує непрості ситуації та конфлікти й не має права помилятися. Адже Закон визначає Національну поліцію як «орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» [3].

У Законі йдеться, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, а саме

у ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію України» зазначається що:

1. Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб.

2. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад.

3. Рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

4. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Попри вищезазначені завдання поліції із взаємодією з цивільним населенням існують окремі стратегії співпраці для регулювання між ними особистих і соціально-правових відносин.

Важливим завданням формування партнерських відносин між Національною поліцією і населення є раціоналізація такої взаємодії на засадах довіри, прозорості, взаємодопомоги в протидії злочинності. Одним із визначальних положень Закону України «Про Національну поліцію» полягає в тому, що саме рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Така позиція законодавця виглядає цілком закономірною, адже повсякденна діяльність поліції протікає на очах у населення, і авторитет та довіра поліції багато в чому залежить від поведінки її працівників при спілкуванні з людьми.

Узагальнену основоположну ідею партнерства поліції з населенням можна визначити таким чином: усвідомлення поліцією необхідності урахування думки і побажань громадськості при визначенні та оцінці своєї роботи, співпраця з населенням з метою виявлення і вирішення місцевих проблем, і яка має бути зорієнтована на превенцію правопорушень. Іншими словами, населення має сприйматися як партнер поліції і повноправний учасник діяльності з покращання роботи поліції. Ефективність діяльності органів поліції, рівень професійної компетентності поліцейських впливають на громадську думку про роботу поліції загалом. Адже в Законі прописано, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Отже, стратегія «партнерство заради спокою» розрахована на усвідомлення поліцейськими необхідності налагодження взаємодії з населенням, яка ґрунтується на двох основних пріоритетах: 1) консультаціях – вивченні думки населення з метою подальшої оцінки ефективності поліцейської діяльності, обов'язкове урахування потреб територіальних громад; 2) співробітництві –співпраці заради досягнення спільних цілей з досягнення правопорядку в країні.

Перший напрям передбачає:

- звіт про поліцейську діяльність;
- прийняття резолюції недовіри керівникам органів поліції;

– взаємодію між керівниками територіальних органів поліції і представниками органів місцевого самоврядування.

Щодо реалізації другого пріоритету поліції необхідно:

– від декларацій щодо налагодження партнерських стосунків з населенням перейти до реальних кроків у цьому напрямі, в повсякденній діяльності втілювати принцип «Людина – понад усе»;

– постійно підвищувати свій професійний і культурний рівень, поширювати світогляд, формувати повагу до поліцейського всіма засобами (рівень спілкування з громадянами, чесність, професійні навички, охайний зовнішній вигляд тощо);

– зміцнювати взаємодію з органами місцевого самоврядування;

– своїми діями активно здобувати підтримку широких верств населення, повернути загальну повагу до поліції;

– широко інформувати громадськість і засоби масової інформації про роботу поліції, активно залучати громадян та громадські об'єднання до профілактики правопорушень, всебічно сприяти журналістам у виконанні їх місії об'єктивного висвітлення подій.

Позитивним прикладом партнерства поліції (насамперед поліцейських патрульної поліції) та громадськості є спільна діяльність із громадськими формуваннями, які вже тривалий час функціонують на підставі Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону». Спектр заходів, які в тісній взаємодії з працівниками поліції виконують сучасні дружинники, досить широкий: патрулювання житлових масивів і селищ; участь у розшуку зниклих безвісти; участь у розшуку та затриманні підозрюваних у скоєнні злочину; спільне проведення профілактичних, просвітницьких, виховних заходів серед різних категорій населення; робота з особами та підлітками з «групи ризику»; робота з жертвами насильства, і тому числі насильства в сім'ї тощо [4, с. 10].

Отже, діяльність поліції як фактор правового прогресу значною мірою залежить від ставлення людей до поліцейських, а, з іншого боку, від тактик і методів взаємодії органів поліції з громадянами. Якщо довіра до органів поліції буде досить низькою, то очевидно буде припустити, що ефективність діяльності поліції буде досить обмеженою у виконанні своїх професійних обов'язків та інших завдань.

Список використаних джерел

1. Адміністративно-юрисдикційна діяльність Національної поліції України : навч. посіб. / О. В. Джафарова та ін. / За заг. ред. О. І. Безпалової. Харків : ХНУВС, 2021. 468 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/eebf005d-5946-43e2-8305-0f50e3577247/content>

2. Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Мартиненко О. Стратегія розвитку органів внутрішніх справ. URL:

http://zib.com.ua/ua/print/101834strategiya_rozvitku_organiv_vnutrishnih_sprav_t_ekst_proektu.html

4. Балинська О. М. Нормативна основа співпраці поліцейського та громадян в Україні. *Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі* : матеріали круг. столу (м. Львів, 23 лист. 2017 р.) / Упоряд. : З. Р. Кісіль, Л. Й. Гуменюк. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 7–11.

Потапенко Марина Олександрівна,
здобувачка ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук

ПРАВО ТА ЗАКОН: АСПЕКТИ СПІВВІДНОШЕННЯ

Співвідношення права і закону відноситься до однієї з важливих методологічних проблем, зокрема вітчизняних філософії права і теорії права. Лише знання про право, що співвіднесені з загальнолюдськими цінностями, можуть стати основою демократичного, гуманітарного виміру законодавства як невід’ємної складової права держави.

Аналіз поняття «закон» не є випадковим, оскільки дефініції, висловлені різними авторами, дозволяють виявити об’єктивні причини провідної ролі зазначеного нормативного акту у системі джерел права.

Ю.О. Тихомиров, О.В. Зайчук та Н.М. Оніщенко трактують закон як «нормативний акт, що містить в юридичній формі характеристику закономірностей суспільного розвитку та регулює найважливіші суспільні відносини, безпосередньо виражає волю народу, приймається у встановленому порядку вищим органом державної влади або шляхом референдуму, володіє вищою юридичною силою»[1, с. 210].

Г.І. Петров подає дещо інакше тлумачення: закон – «акт загальнодержавного представницького органу влади, наділений найвищою юридичною силою стосовно інших джерел права і державних актів взагалі» [2, с. 113]. М.О. Баймуратов, О.В. Батанов підтримують позицію відомих фахівців у галузі теорії держави і права С.С. Алексєєва і П.М. Рабіновича про те, що закон – це нормативний акт, який регулює найважливіші (основні, інституційні) суспільні відносини, приймається для розвитку конституційних